

Budai „képeskönyv” — valóságos házakkal

Rövidesen megkezdik a Vár műemlékjellegű lakóházainak helyreállítását

Az egykori budai Városházával szemben állott egy tornyos, zárterkélyes háziki és mellette egy még kisebb alapzatú lakóház (a háborúban mindkettő összeomlott). Egyikben Budavára visszafoglalása után, a XVII. században szűcs, a másikban cipész lakott. A várostörténészek szerint e kis Szentháromság-utcában az Uri-utcaig *mészárszékek* sorakoztak, az Országház-utcában pedig *sütőüzletek* voltak, amint nemcsak „urak, főurak” laktak itt korábban sem. A Vár északi részének zeg-zugos utcáiban, a középkori „polgárváros” beszédes maradványai azonban nagyrészt csak a felszabadulás után kerültek felszínre, amikor a romeltakarítás megkezdésétől dr. Gerevich László, a Művelődéstörténeti Múzeum igazgatója, régész és műtörténész munkatársaival felkutatta a romok közt e polgárváros építészetének emlékeit. Még a háború előtt 12 gót-stílusú házat ismertek a Várban, a romkutató tudósok 180 eredetileg gótikus épületet, épületrészeket hámoztak ki, az újabbkori toldások, építmények, burkolások alól. Ősi kapuk, ablakok, boltívek, remekbefaragott oszlopok és más építészeti díszítések, sőt fal-festmények maradvékai alakítottak ki új képet e korábban alig ismert mult-ról.

A Fővárosi Tervező Iroda nem mindennapi feladata a Vár északi, lakott részének, az egykor iparosok-lakta középkori polgárváros helyén — a Dísz-tértől (hajdan Szent György piaca) a Bécsi kapuig — a műemlék-jellegű épületek megóvása és újjáépítése. (1944 előtt 157 lakóház közül 47 magánosoké volt!) A FÖTI most elkészítette e régi városrész terveit.

A fővárosi a közeli napokban megkezdí az Országház-, Uri-, Fortuna- és Tárnok-utcaiban a helyreállítási munkákat.

E részben állami, részben magántulajdonban lévő lakóházak helyreállítását anyagi és eszmei érdekek egyaránt sürgették. Közel öt éve rongálják e sérült épületeket az idő viszontagságai és különösen azok kerültek veszedelembé, amelyeknek hiányzik a tetőzete. *Elsősorban a gazdaságosság szempontja követeli, hogy a helyreállítható házakat megóvják a pusztulástól, mert még egy fél szelét, csapadékait nem bírnák el és a meglévő anyagi érték kárbaveszne. Am-ezek a házak eszmei és kulturális értéket is képviselnek és állaguk megóvása híján e tekintetben is nagy kár érné az országot. A helyreállítás munkái első szakaszukban tehát tetőfelhúzások és tetőhelyreállítások. A FÖTI úgy készítette el a terveket — mondja tájékoztatónk —, hogy az egész épület helyreállítására, ez az állagát és műemléki részét megóvó tetőmunkái véglegesek legyenek. Bármire is használják majd e házakat, a teljes rendbehozásakor a mostani helyreállítási munkákon már változtatni ne kelljen. Ezt a költségkímélés gazdasági elve is megkívánja.*

A tetőhelyreállításokkal egyidőben néhány lakóház-műemlék megóvásának kényesebb, építőművészeti részét is elvégzik.

A homlokzatok megvédése és megújítása

ugyancsak azért sürgős, mert az ideit már nem bírnák el e középkori, gótikus házak külső és belső építészeti díszei, hiszen a falait máris erősen megviselte az idő. *Ezek az épületek pedig jellemzőek a középkori városlakosságnak budavári lakóviszonyaira, ami iránt a multban nem nyilvánult meg érdeklődés, de a tulajdonosok és lakók sem igen adtak módot a régészeti, műtörténeti és tár-*

sadalom-alakulási nyomok felkutatására.

A felszabadulás után a tudományos munka azonban megállapította, hogy *ez ódon épületek megmentése azért is halaszthatatlan, mert építészeti és más emlékei elmondják,*

milyen fokra fejlődött Buda iparos társadalmá a középkor alkonyán.

Az ilyen budai gótikus lakóházak — mint például az Országház-utca 18, Uri-utca 31. (középkori templom ma is látható falmaradéka választja el a 33. számú háztól), a Fortuna-utca 10 és Tárnok-utca 14 — homlokzatukkal, kapualjukkal, belső kiképzésükkel szemléletesen felvillantják a régmúlt idők lakás- és életviszonyainak eddig eddig ismert képeit. Egyben a XIV.—XV. századi helyi mesterek és kézművesek építészetének, kőfaragásának, építőiparának és díszművészetének színvonaláról gazdag és hiteles adatokat tárnak a szakértők elé.

Valóban korszerű és eredeti a helyreállítás módja,

mely egybekapcsolja a romjaiból újjáépülő ország anyagi érdekeit és művelődési céljait az észszerű gazdálkodás jegyében. Minden helyreállítási munkát tudományos kutatás előz meg. A Művelődéstörténeti Múzeum — mint említettük — a felszabadulás óta kufatta a várhegyi épületek műemléki részleteit. A feltárt tudományos anyagnak városképi és építőművészeti értékmeghatározása alapján készítik el aztán a FÖTI-nek e kérdésekkel foglalkozó szakemberei a helyreállítás terveit, hogy ne csupán megőrizze, hanem a közönség számára szemléletessé is tegyék azokat az eredményeket, amelyeket a tudósok és építészek a maradványokból leolvastak. A tervek azt célozzák tehát, hogy nem múzeális tárgyak nézzenek ránk a régmúlt századok távolából, hanem tanítón beszéljenek a társadalomfejlesztés történelmi mozzanatairól.

A műemlékjellegű házak sorozatos helyreállítása közben

a korszerű műemlék-védelem

arra törekszik, hogy a mult művészeti és történeti értékű maradványait visszahelyezze a mindennapi életbe és szerepet juttasson számukra. Javaslatokat készítenek tehát, vajjon lakás, hivatal céljaira, vagy a tudomány szolgálatára használják-e fel e műemlékjellegű épületeket, hogy célszerű szerepükkel jövőjüket biztosítsák. A Vár így nem válik holt emlékek múzeumává, hanem a való élet lüktetésébe kapcsolódik. Élő képeskönyv lesz a helyreállított Vár, amelynek műemlékei az élet színdús változatosságában villódzva, beszédes köveikkel Budavára 700 éves multját, ódon utcáit, kis tereit, eleven élettel fűzik egybe.

(t. e.)